

Editor: *Vasile Burlui*
Redactor: *Iulian Popescu*
Tehnoredactor & copertă: *Cornel Dulceanu*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MIHĂESCU, GIB

Zilele și nopțile unui student întârziat / Gib I. Mihăescu ;
pref. de Gheorghe Brânzei. - Iași : Cartea Românească
Educațional, 2019

ISBN 978-606-8982-80-9

I. Brânzei, Gheorghe (pref.)

821.135.1

Grupul Editorial Cartea Românească Educațional
Copyright © Editura Cartea Românească Educațional,
Iași – 2019
Adresa: IAȘI, Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 2 – 700124
www.ecredu.ro

GIB I. MIHĂESCU

Zilele și nopțile
unui student întârziat

Prefață de Gheorghe Brânzei

Cartea Românească
EDUCAȚIONAL

Un alt fel de prefață

Personalitatea unui scriitor se reduce, de cele mai multe ori, la un *sumum* de exegeze critice care desenează evoluția sa pe spațiul literaturii, cu luminile și umbrele pe care le conține opera. Uneori, luminile operei sunt puncte de plecare pe care le oferă însuși scriitorul în decodarea sensurilor operei. Aceste puncte de plecare în explorarea universului artistic pe care ni-l propune artistul întru cuvânt pot fi interpretate și ca modalități de configurare a elementelor de artisticitate.

Lucrurile se schimbă atunci când autorul și-a încredințat tiparului opera acum aproape 100 de ani, găsindu-și rostul existențial în permanentul dialog cu omul de alături. Acesta, omul de alături, la vârsta când își dezvoltă și își consolidează imaginea despre lume, poate fi cel mai eficient judecător al celui care stă în fața sa, în fiecare zi, întru rostirea cuvântului de înțelepciune.

Cartea de față, *Zilele și nopțile unui student întârziat*, poartă un titlu care te poate ispiti, dacă nu la o lectură aprofundată, la o consultare, cel puțin. Te poate ispiti pe tine, cititor avizat, care ai trăit bucuria lecturilor de ieri, când căutai cu înfrigurare *cuvântul ce exprimă adevărul* într-un vraf de cărți pe care le rânduiai tihnit în jurul mesei sau al patului, urmând ca într-o vreme, să le răsfoiești cu emoția firească a cititorului de cursă lungă; te poate ispiti și pe tine, cititor pornit spre înțelegera rosturilor acestei lumi; te poate ispiti și pe tine, cititor de ieri și de astăzi, dar și pe tine, cititor de azi și de mâine;

te poate ispiti și pe tine care cauți tihna pe care și-o induce această plăcută zăbavă care este *cetitul* cărților; dar, te poate ispiti și pe tine, cel care în drumul dinspre serviciu, intri sfios într-un templu al cărții, care este librăria. Te poate ispiti, de asemenea, pe tine, părinte care își însoțește copilul la sărbătoarea școlii, recitând, în surdină, versurile pe care copilul le declamă pe scenă; te poate ispiti și pe tine, părinte cu copil adolescent, care trăiești bucuria re-descoperirii emoției artistice prin copilul tău, văzându-l pe scenă, cu lacrimi în ochi, rostind un monolog din veșnic eterna poveste de dragoste a lui Romeo și a Julietei; te poate ispiti și pe tine, bunic cu nepoți frumoși și curioși, prin care retrăiești copilăria propriilor copii, pe care, acum, la maturitatea deplină, îți se pare că nu ai trăit-o la cotele de emoție la care se cuvenea; te poate ispiti și pe tine, om al cărții, specialist în comunicare cu omul de lângă tine; te poate ispiti și pe tine, și pe tine...

*

Între prozatorii români, Gheorghe Mihăescu – alias *Gib I. Mihăescu* – are un destin (literar) aparte, construit în primul rând pe valoarea nuvelisticii, în al doilea rând a romanelor și, nu în ultimul rând, a activității sale publicistice. Receptate în moduri foarte variate, uneori aproape contradictorii, scrierile sale demonstrează și astăzi o prospețime care face și mai plăcută lectura.

Deși s-a considerat că urmașul pandurului Preda, născut la Drăgășani, la 23 aprilie 1894, nu a dus o viață senzațională, singulară, care să își pună amprenta asupra scriiturii în mod definitoriu, rădăcinile oltenesti, imaginile copilăriei, experiențele biografice și frământările unei conștiințe adânci se regăsesc în tot ceea ce a zămislit scriitorul.

Născut într-o familie iubitoare de frumos și de carte, Gib I. Mihăescu este singurul dintre copiii lui Ion Mihăescu-Stegaru și ai Ioanei Ceaușescu care reușește să se impună în literatură, deși mai mulți frați aveau vădite înclinații artistice. Este cunoscut faptul că dintre cei doisprezece copii ai familiei, vor deceda înainte de vreme nouă frați, iar Gib preia și el din zestrea ereditară a mamei atât atributele contemplării, ale nostalgiei și ale unei sensibilități creatoare, cât și fragilitatea fizică, predispoziția spre suferință și boală.

O combinație temperamentală deosebită, situată între zăcămintele de energie ale tatălui, pe de o parte, și melancolia, timiditatea și delicatetea mamei, de cealaltă parte, nu are cum să nu se reflecte asupra activității literare a tânărului Gib I. Mihăescu. Într-o anumită măsură, acceptând perspectiva sociologică asupra faptului literar, putem admite că și-au pus amprenta asupra operei nu doar moștenirile ereditare, ci și formarea într-un anumit mediu, mentalul colectiv, influențele contextului socio-cultural al timpului.

Gib I. Mihăescu a urmat clasele primare la școala din Drăgășani, în perioada 1901-1905, fiind monitorul clasei și înregistrând rezultate foarte bune la învățătură. Își începe studiile la Liceul *Carol I* din Craiova în 1905, iar după suferința cauzată de moartea fratelui Nicolae, Gib este transferat la Slatina, ulterior la Râmnicu-Vâlcea, apoi revine la Craiova. Evenimentele nefericite din familie, inconsecventa atitudine față de studiu a tânărului Gib au condus la un traseu școlar sinuos, dar încheiat cu absolvirea gimnaziului în anul 1910. Din păcate, semnele maladii care secerase deja familia Mihăescu își fac apariția din nou, iar Gib va fi marcat pentru restul scurtei sale vieți de starea debilității, a unei fragilități fizice de netăgăduit. În ciuda sănătății precare, interesul tânărului

pentru literatură nu se va estompa nicicând, iar primele scrieri datează din timpul școlii, așa cum arată Leon Baconsky în „Debutul nemărturisit al lui Gib I. Mihăescu”. Astfel, debutul scriitorului va fi consemnat la 24 octombrie 1911, prin publicarea poeziei *Din afară*, semnată Gibbe Mihăescu, în revista „Viața socială”, condusă de N.D. Cocea. În anul 1914, după absolvirea liceului și la dorința tatălui, Gib I. Mihăescu s-a înscris la Facultatea de Drept din București.

Din aceeași toamnă, ascultând glasul inimii și urmându-și temperamentul nostalgic, Gib I. Mihăescu devine și student al Facultății de Litere și Filosofie din București, dar nu se va preocupa de aprofundarea studiilor universitare. Tentațiile Bucureștiului și o predispoziție spre inconsecvență îl determină să devină *un student întârziat*, indecis, boem, preocupat de medii diverse, mai apoi și de gazetărie. În 1916, este înrolat la Școala de subofițeri de la Botoșani, dat fiind faptul că nu poate demonstra un interes temeinic pentru studiile universitare. Va experimenta viața în război ca sublocotenent, ceea ce îi va înrăutăți starea de sănătate. Va fi demobilizat în 1918, iar după o scurtă perioadă petrecută la Drăgășani, un an mai târziu, revine la București.

Reluarea vieții în mediul capitalei va consemna o accentuare a preocupărilor pentru gazetărie, articulate atât în redacția ziarului „Țara nouă”, cât și în alte redacții, la Cluj, „Gazeta Ardealului” și „Înfrățirea”, alături de Cezar Petrescu. Mai apoi, munca asiduă și contribuția adusă la realizarea revistei „Gândirea” îi aduc mai multe satisfacții decât responsabilitățile studentești, pe care le neglijează din nou. În 1923, după câteva amânări ale examenelor, va finaliza cu bine studiile la Facultatea de Drept, își va susține licența în iunie, spre mulțumirea tatălui său, care îl aștepta la Drăgășani pentru a profesa ca avocat.

Primele încercări literare ale lui Gib. I. Mihăescu, după poeziile din perioada gimnaziului, reflectă experiențele fundamentale de viață prin care trece, pentru că se leagă de perioada dificilă petrecută în tranșee. Câteva schițe pe tema războiului ori a vieții provinciale îi apar în revista „Luceafărul”, în 1919: *În tren, Linia întâi, Cel din urmă cârd, Figurina*. În suplimentul literar al „Sburătorului” lovinescian, la 6 septembrie 1919, vede lumina tiparului povestirea *Soldatul Nistor*, semnată G. Mihăescu.

Pentru câțiva ani, scriitorul își exersează stilul în tot felul de proze scurte, publicate în paginile revistelor „Luceafărul”, „Sburătorul”, „Voința”, „Gândirea”, „Viața românească”. Unele dintre schițele și nuvelele publicate prin reviste au fost adunate în două volume apărute antum, altele au servit drept nuclee epice ale romanelor de mai târziu.

Concomitent, Gib I. Mihăescu scrie recenzii ale unor volume de poezii și de proză publicate în „Gândirea” și în „Gazeta Ardealului”, semnează cronici de teatru, are chiar unele încercări de a scrie texte dramatice, traduce piesa *Liliom* a lui Francisc Molnar, în 1922, împreună cu Leonard Paukerow.

Pentru un timp, scriitorul locuiește la Chișinău din dorința de a se împlini sufletește alături de o fostă studentă, fiica unui rabin, dar moartea tatălui îl va aduce din nou la Drăgășani. În această etapă, Gib I. Mihăescu este departe de redacțiile revistelor și de cercurile literare pe care le frecventase și nu se regăsește întru totul în imaginea târgului provincial. Totuși, în 1924, este publicată nuvela *Vedenia* în paginile revistei „Gândirea”, nuvelă ce fusese dezbătută și respinsă inițial în cercul revistei „Luceafărul”, în 1919.

Anul 1925 consemnează în biografia autorului căsătoria cu Elena Stănescu și, implicit, stabilirea la

Drăgășani. Un timp apăsător trăiește scriitorul la Drăgășani, confruntându-se cu chestiuni de familie nerezolvate în urma morții tatălui, cu boala necruțătoare și cu moartea a încă unui membru al familiei sale (Ionică Mihăescu, fratele muzician), în 1928.

Povestirile *Pisica* și *Piazza* sunt scrise în această perioadă și păstrează atmosfera copleșitoare a bolii fratelui și nenorocirile prin care trece familia Mihăescu. Monotonia evenimentelor din familie este presărată, din timp în timp, cu pasiunea pentru astronomie care îl aduce în ipostaza de membru corespondent al unei reviste specializate din Paris și, mai apoi, cu bucuria nașterii primului copil (Mira), în 1926.

Este numit avocat al urbei Drăgășani la începutul anului 1926, dar activitatea sa scriitoricească îl câștigă cu totul, în detrimentul celei de avocat.

Mai multe creații epice se cristalizează în anii petrecuți la Drăgășani – *Sfârșitul*, *Femeia de ciocolată*, *Tabloul*, *Urâtul*, *Între porțelanuri*, *La „Grandiflora”*, *Examenul*, *Toamna*, *Cea din urmă noapte*, *Troița*, *Amurgul*, *Poarta de fier* ș.a. – și sunt tipărite în revistele din țară, mai apoi regăsindu-se parțial în volumele *La „Grandiflora”* (1928) și *Vedenia* (1929).

Dintre textele dramatice scrise, *Pavilionul cu umbre* este tipărit și reprezentat scenic cu succes la Teatrul Național din București, dar și pe alte scene în țară, aducând scriitorului premiul criticilor dramatici, în 1926. Gib I. Mihăescu are și alte realizări în genul dramatic, comediiile *Confracții*, *Criza în barou*, drama *Sfârșitul*, dar acestea nu vor egala succesul obținut cu *Pavilionul cu umbre*.

Profesează la Școala de ucenici din localitate, unde predă „educație civică, noțiuni de legislație, fizico-chimice”, mai apoi și limba franceză. În paralel, Gib I.

Mihăescu este profesor și avocat, iar începând cu anul 1930 se mută din nou la București, fiind dezamăgit de limitele culturale și de mentalitatea micului oraș provincial.

Mutarea la București coincide cu etapa marilor creații gibmihăesciene, cu o activitate efervescentă și cu dobândirea unui prestigiu în viața literară. Va fi angajat din 1930 ca funcționar la Direcția Presei și a Informațiilor din Ministerul Afacerilor Străine, unde va activa până la sfârșitul vieții, remarcându-se prin „disciplină, punctualitate și corectitudine”, așa cum reiese din mărturisirile lui Zaharia Stancu. Ancorat puternic în activitatea publicistică mai ales în perioada 1930-1934, Gib I. Mihăescu găsește resurse și pentru elaborarea nuvelor și a romanelor, dar și pentru mai vechea pasiune pentru astronomie. Ritmului alert al existenței bucureștene îi răspunde scriitorul prin studiul matematicii și al fizicii (în particular), prin timpul alocat astronomiei, ceea ce face ca în memoria colegilor și a prietenilor să rămână un fel de „poet al stelelor, un vrăjitor coborâtor din stele”, așa cum l-a caracterizat Nichifor Crainic.

Anul 1930 marchează apariția romanului *Brațul Andromedei*, la Editura Națională *Ciornei*, primit cu rezerve de critica literară.

Trei ani mai târziu, autorului i se publică romanul *Femeia de ciocolată*, înrâurit cu nuvela omonimă, deja publicată. O intuiție excepțională a apropierei sfârșitului face ca scriitorul să se grăbească cu publicarea romanelor, drept care, în 1933, apare *Rusoaica*. Acest roman a fost primit foarte bine de critica literară, asigurându-i scriitorului „un loc singular în panoplia romancierilor cu descendența din școala literară rusească, dostoievskiană”, așa cum avea să aprecieze Vladimir Streinu.

În planul vieții de familie, anul 1933 îi aduce lui

Gib I. Mihăescu încă o bucurie, prin nașterea celei de-a doua fiice, Ionica.

În 1934, pentru romanul *Rusoaica*, Gib I. Mihăescu primește premiul pentru proză al Societății Scriitorilor Români și publică un alt roman, *Zilele și nopțile unui student întârziat*, bine primit de critică.

În 1935, anul morții scriitorului, este publicat și romanul *Donna Alba*, bucurându-se de aprecierea criticilor și de un record al tirajului epuizat rapid din librării. Reține atenția, mai ales peste arcul întins al lui Cronos, dedicația făcută de Gib I. Mihăescu profesorului său de literatură din liceu, C.D. Furtunescu, căruia îi trimite romanul *Donna Alba*, consemnat ca „această ultimă... compoziție a autorului, cu cel mai ales omagiu” (apud Ghiță Florea). Gratițundinea purtată profesorului este dublată de o intuiție a sfârșitului apropiat, care va deveni realitate câteva luni mai târziu.

Din păcate, proiectele altor două romane, *Vămile văzduhului* și *Upercut*, nu au cunoscut finalizarea așteptată, din cauza morții fulgerătoare a scriitorului. Suferința îndelungată produsă de tuberculoza nemiloasă îl găsește pe scriitor în ultimele luni de viață prin spitale, la Sibiu, apoi la București, iar la 19 octombrie 1935, scriitorul se stinge la Spitalul Gardienilor Publici.

Destinul lui Gib I. Mihăescu – „făclie de lacrimi bolnavă”, în termenii poetici ai prietenului său, Adrian Maniu, care îi plângea moartea – a numărat doar 41 de ani, a adunat încercări profesionale soldate cu revendicarea definitivă de către profesia de scriitor, cu apariția a cinci romane și a mai multor nuvele, cu o familie frumoasă și doi copii, cu premii primite pentru activitatea literară, cu prieteni și colegi buni.

În 1936, *post-mortem*, Gib I. Mihăescu este onorat cu *Premiul național pentru proză*, iar Teatrul Național

din Cluj va pune în scenă, chiar la debutul stagiunii, piesa *Pavilionul cu umbre*, ca omagiu adus personalității scriitorului.

*

Perioada interbelică este una de mare împlinire pentru epica romanescă. Activează, în această perioadă, scriitori care aveau să re-configuraze arhitectura romanului românesc: Liviu Rebreanu își marcaseră debutul cu nuvelele care vor sta la baza viitoarelor romane, adjuvându-și titlul de *ctitor al romanului românesc modern*; Hortensia Papadat-Bengescu își publicase *schitele de portret* din perioada debutului, iar în 1923 încredințează tiparului romanul experienței de război, *Balaurul*; mai târziu, începând cu 1926, va publica romanele din ciclul Hallipilor (*Fecioarele despletite*, *Concert din muzică de Bach*, *Drumul ascuns*); Camil Petrescu „va prelua conducerea” cu *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* și cu *Patul lui Procust*, iar Mircea Eliade va limpezi apele epicii în *Isabel și apele diavolului*. Aceștia li se adaugă Mihail Sadoveanu (*Baltagul*), Mateiu I. Caragiale (*Craii de Curtea-Veche*), Ion Agârbiceanu (*Stana*), Anton Holban (*Romanul lui Mirel*), Cezar Petrescu (*Aranca*, *știma lacurilor*, *Simfonia fantastică*, *Calea Victoriei*), Ion Minulescu (*Corigent la limba română*), Henriette-Yvonne Stahl (*Voica*), Damian Stănoiu (*Duhovnicul maicilor*, *Alegere de stareță*, *Fete și văduve*, *Camere mobilate*) și alții.

Romanul *Zilele și nopțile unui student întârziat*, complex proteic ce angajează tensiuni epice ample, impune o adevărată resemantizare a lecturii, în diacronie și nu numai. Specia romanului a suscitât atenția teoreticienilor, a naratologilor care l-au urmărit în timp, într-un singur context sau curent literar, dar și sincron, în diferite

manifestări ale sensibilității creatoare de pretutindeni. Romanul românesc permite, de asemenea, analize și interpretări dintre cele mai diverse (Eugen Lovinescu, Tudor Vianu, Garabet Ibrăileanu, Ion Negoïtescu, George Călinescu, Perpessicius, Alexandru Piru, Nicolae Manolescu, Paul Cornea, Mihai Zamfir, Ion Bogdan Lefter ș.a.), impunându-se în conștiința cititorului măcar ca o experiență estetică spectaculoasă, un fenomen complex, care a cunoscut perioada de maximă înflorire în perioada interbelică.

Probabil nu îndeajuns explorate și valorizate, romanele lui Gib I. Mihăescu marchează repere demne de atenție nu doar pentru perioada interbelică, ci pentru evoluția genului în literatura română.

Geneza romanului *Zilele și nopțile unui student întârziat* este îndelungată, fapt sugerat de mărturisirile colegilor gazetari din redacția „Luceafărului”. Încă din 1919, așa cum aflăm din monografia dedicată scriitorului de către Florea Ghiță, Gib I. Mihăescu, abia intrat în cercul revistei, anunța scrierea unui roman despre aventurile unui student. Liniile definitive ale romanului, contururile poate prea vagi ale personajelor, identificarea metodei potrivite cereau un timp anume de maturizare artistică, ceea ce face ca finalizarea amplului construct epic să se producă în ultimii ani de viață și de creație ai autorului.

Proiectul-manuscris al romanului însumează etape de reușită, de revenire, un drum complicat, parcurs între publicarea capitolului *Reîntoarcerea* în revista „Gândirea”, în anul 1922 și apariția altor capitole, configurate inițial ca nuvele – *O prelegere în aer liber*, *Examene și alte întâmplări*, *Primul pas spre carieră* – și publicate în mai multe reviste.

Romanul lui Mihnea Băiatu – eternul student întârziat – transpune, cu o mîgală deloc de neglijat, nu doar

aspectele studenției bucureștene, culoarea mahalalelor și a unui timp imprecis, amestecat, ci veritabile neliniști interioare, descompuneri și reconfigurări morale, magistral analizate din perspectivă psihologică și, pe alocuri, „fărăme biografice care dau o notă aparte primului roman perfect realizat al autorului” (Octav Șuluțiu, *Scriitori și cărți*. în „Familia”, 1935).

Receptarea critică a acestui roman gibmihăescian, de-a lungul vremii, cunoaște direcții diferite, vocile exegetice nefiind unitare, fapt care îl pune sub semnul complexității și al singularului. Criticul Șerban Cioculescu, preocupat îndeaproape de creațiile literare ale scriitorului din Drăgășani, manifestă o anumită rețineră față de entuziasmul cu care a fost primit romanul în anul publicării sale. Astfel, între celelalte realizări românești, *Rusoaica* și *Donna Alba*, pentru Șerban Cioculescu romanul despre studenție nu prezintă un loc special, mai ales prin prisma protagonistului, a cărui construcție i se pare discontinuă, vagă, articulată după o metodă neverosimilă. Totuși, exegetul admite noutatea romanului, evidențind încercarea scriitorului Gib I. Mihăescu de a crea „un tip netratat până astăzi, cel al studentului întârziat” (în *Aspecte literare contemporane*) și folosirea cu măiestrie a unor mijloace dramatice prin care unele scene din roman se salvează de amprenta banalității.

Și mai târziu, exegeza așază romanul fie în rândul celorlalte succese ale scriitorului, ca având o substanță tonică, fiind „cel mai bun roman al lui Gib I. Mihăescu [...] o experiență dureroasă de viață, examinată cu luciditate” (Ov.S. Crohmălniceanu), fie în afara valorii, numindu-l „cel mai slab dintre romanele scriitorului” (Nicolae Balotă). Alte voci critice (Nicolae Manolescu) evidențiază „sudura fragilă” dintre părțile romanului, „intrarea greoaie” în subiect, dar și faptul că romanul